

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. I. Græcorum error, circa processioem Spiritûs Sancti, testimoniis
Scripturæ, & SS. Patrum refellitur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

hæc verba protulit: *Hoc est corpus meum: ore suo, A* veluti apis argumentosa, inter horum verborum flosculos, Christum legit, & fructus ventris virginæ, fit partus laborum ipsius. Idem in aliis Sacramentis contingit: *Accedit enim* (inquit Augustinus) *verbum ad elementum, & fit sacramentum.* Unde B. Jacobus fideles hortatur, hoc verbum, veluti aliquod germen cœleste, in corde suscipere: *Suscipite*, inquit, *verbum ipsum quod potest salutare animas vestras.* Exemplum ex agricultura sumptum est. Sicut enim hortulani arboribus sylvestribus nobilioris ligni turculos & germina inserunt, ut præstantiores fructus ferant: ita similiter Deus verbum suum, tanquam cœleste aliquod germen, in corde peccatoris inserit; ut fructus cœlestes & divinos, id est opera supernaturalia, & vitæ æternæ meritoria, possit producere.

224. Præterea divinum illud Verbum, non solum est fecundum, sed etiam saluciferum, ac sanans omnes animi languores & infirmitates, juxta illud Prophetæ: *Misit verbum suum, & sanavit eos, & eripuit eos de interitionibus eorum.* Apertim noverat miram hanc divini Verbi virtutem Centurio, qui sic Christum affectus est: *Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus.* Cujus fidem summopere extollens Chrysologus, ait: *Verbum à Verbo petitur, quia credidit in Verbo omnes manere virtutes.* Et addit: *Verbum tuum Domine sanitas est. Verbum tuum vita est, Verbum tuum ubi accesserit, inde confestim fugit dolor, infirmitas mox recedit.*

225. Denique Verbum divinum non solum est lucens, sed etiam ardens; nec defert tantum splendorem & lucem, sed divinum etiam spirat ac inspirat ardorem. Nam, ut inquit S. Thomas infra quæst. 43. art. 5. ad 2. *Filius est Verbum, non qualecumque, sed spirans amorem.* Spirat enim amorem in corde Patris, producendo cum illo Spiritum Sanctum. Spirat dilectionem in sinu matris, in quo divini amoris incendia copiosè effudit. Spirat etiam amorem in cordibus fidelium: nam ipse ait: *Ignem veni mittere in terras, & quid volo, nisi ut ardeat?* Unde duo Discipuli in Castello Emaus, hoc divino igne accensi, dicebant ad invicem: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas?*

* *

* *

DISPUTATIO X.

De Persona Spiritus Sancti.

Ad quæstionem 36. & duas sequentes.

ERgo jam ad nomen boni nostra veniat oratio: inquit Dionysius cap. 4. de div. Nominibus. Loquamur ergo de Spiritu Sancto, cujus essentia bonitas, cujus affectus amor, & cui nomen charitas & dilectio. Verum sicut nemo scit quæ hominis sunt, nisi spiritus hominis qui in ipso est: sic ea quæ sunt Dei, vel Spiritus Dei, nemo cognovit nisi Spiritus Dei. Spiritus quippe Sanctus (inquit Augustinus) potest esse sine nobis, illam etiam ut sit in nobis: sed videri & sciri, quem admodum videndus & sciendus est, non potest à nobis, si non sit in nobis. Veni ergo Spiritus alme (prolequitur idem S. Doctor) veni divini amor Numinis, Patri omnipotentis, potens Paraclete, marientium consolator, corda mei penetratibus potenti illabere virtute, & renebrosa quæ mentis meæ, coruscis luminis fulgore, pius habitator letifica. Veni fortitudo fragilium, humilium Dolor, superborum destructor. Veni Sancte Spiritus, & emittite cœlitus lucis tuæ radium, quo purgata ingenioli mei acies, Divinitatis tuæ arcana valeat penetrare.

ARTICULUS I.

Virum si Spiritus Sanctus non procederet à Filio, distingueretur ab illo?

Titulus unum supponit, & aliud inquit. Supponit Spiritum Sanctum à Filio procedere, & inquit an distingueretur ab illo, si ab eo non procederet? Licet autem primum sit certum de fide, & à pluribus Conciliis definitum: quia tamen pertinaciter negatur à Græcis schismaticis, contententibus Spiritum Sanctum à solo Patre procedere: idcirco antequam aliud punctum, in quo inter Scholæ angelicæ & subtilis Discipulos celeberris est controversia, aggrediamur operæ pretium videtur, Græcorum errorem refellere, & Ecclesiæ definitionem, Scripturarum, & SS. Patrum testimoniis, necnon aliquibus rationibus & congruentiis, firmare & roborare.

E

§. I.

Græcorum Error, circa processionem Spiritus Sancti, testimoniis Scripturæ, & SS. Patrum refellitur.

Post hæresim Macedonii, qui Spiritus Sancti divinitatem negavit, novus Græcorum error circa illius processionem pullulare cepit. Theodoretus enim D. Cyrillo in contradictione noni anathematismi objecit, quod Spiritus Sanctus non procedit à Filio, quia id Scriptura non dicit, sed solum à Patre, cum id Scriptura refellitur. Qui error, quamvis aliquo tempore loquutus manserit, postea tamen à Theophrasto rursus

hoc excitatus est. Ille enim super cap. 3. Joann. A
ad illa verba: Non enim ad mensuram dat Deus Spi-
ritum: docuit Spiritum Sanctum vocari Spi-
ritum Filii, non quod ab illo procedat, sed quia per
Filium hominibus datur. Quem errorem postea
alii Græci tantâ pertinaciâ amplexi sunt, ut à
communione Ecclesiæ Latinæ tempore Leonis
IX. sub annum 1072. infeliciter recesserint.

Catholica veritas, quæ asserit Spiritum San-
ctum à Patre, Filioque procedere, in variis Con-
ciliis definita est. Primò in Concilio Barenfi, apud
Barium in Apulia coacto, ab Urbano II. cir-
ca annum 1077. quo tempore maximè fervebat
Græcorum Schisma: in quo Concilio S. Ansel-
mus omnino convicit Græcos. Secundò in La-
teranensi sub Innocentio III. Deinde in Lugdu-
nensi sub Gregorio X. Et tandem in Florenti-
no sub Eugenio IV. ubi hæc res summâ diligen-
tiâ pertractata est, & consentientibus etiam Græ-
corum præcipuis, ac præsentis Orientis Impera-
toris, Spiritum Sanctum à Patre Filioque proce-
dere definitum fuit, & in litteris sanctæ unionis
insertum. Ibidem etiam Ioh. Andreas Doctor
Latinus adduxit vetustissimum codicem Græ-
corum, Synodi 7. generalis, in cuius actione 7.
legitur de Spiritu Sancto: *Qui à Patre Filioque pro-
cedit.* Unde creditur alios codices Græcos, in
quibus non habetur illa particula, *Filioque*, fuisse
à Græcis schismaticis corruptos.

Præter Conciliorum definitiones, in ejusdem
veritatis confirmationem plura Scripturæ testi-
monia adduci possunt. Primi generis sunt ea, in
quibus Spiritus Sanctus dicitur esse Spiritus Filii
Dei: ad Rom. 8. ad Galat. 4. & ab illo mitti, Joann.
14. Non potest enim dici aliquis alterius esse, ni-
sive in illum auctoritatem habeat; cùmque au-
thoritas inter personas divinas nequeat effecti-
vo dominii ac servitutis, debet esse auctoritas o-
mnis. Unde quemadmodum Filium esse Patris,
denotat Filium habere originem à Patre, ita Spi-
ritum Sanctum esse Filii, significat ipsum à Filio
procedere. Item, ut egregiè discurret D. Tho-
mas 4. contra Gent. cap. 24. Mittens aliquam au-
thoritatem habet in missum: Oportet igitur,
quod Filius mittens Spiritum sanctum habeat a-
liquam auctoritatem in illum: sed non dominii
vel majoritatis, ut patet: Ergo originis.

Si quis autem dicat, quod etiam Filius à Spi-
ritu sancto mittitur, juxta illud Isaïæ 61. Spiritus
Domini super me, et angelus aëris super me: Con-
siderandum est (inquit angelicus Doctor) quod
Filius à Spiritu Sancto mittitur, secundum naturam
assumptam: Spiritus autem non assumpsit naturam cre-
aturæ, ut secundum eam possit dici missus à Filio. Un-
de si à Filio mittitur, secundum naturam divinam
ab eo mittitur, & consequenter ab eo procedit.

Secundi generis testimonia ea sunt, in quibus
Spiritus sanctus dicitur à Filio accipere, Joann.
16. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annun-
tiabit vobis. Omnia quæcumque habet Pater, mea sunt:
propterea dixi, quia de meo accipiet. Ex quibus ver-
bis duplex argumentum conficitur. Primum est;
Spiritus sanctus accipit à Filio scientiam, ut in-
terpretatur Augustinus, Cyrillus, & Chryso-
stomus ad illum locum: Ergo de illo accipit substan-
tiam & essentiam, & consequenter ab illo pro-
cedit. Secundum est: Omnia quæ habet Pater
sunt Filii, præter id in quo relativè opponuntur,
ut verba tradita testantur: Atqui spiratio activa
convenit Patri; Ergo pariter debet convenire

Filiis; & per consequens Spiritus sanctus ab utro-
que procedere.

Confirmatur: Christus ipse in præallegatis ver-
bis hanc facit consequentiam: Omnia quæ habet
Pater mea sunt: Sed Spiritus Sanctus accipit à Patre:
Ergo de meo accipiet. Ergo similiter bonitas hujus
consequentia concedi debet: Omnia quæ habet Pa-
ter sunt Filii: Sed Pater habet, ut ab illo procedat Spi-
ritus Sanctus: Ergo id etiam habet Filius, & conse-
quenter Spiritus sanctus procedit ab illo.

Neque valet responsio Græcorum, dicentium
Spiritum sanctum accipere de eo quod Filius di-
cit esse suum: quia accipit de thesauro sapientiæ
Patris, qui etiam thesaurus est Filii, non Filio dan-
te, sed duntaxat Patre.

Non valet, inquam, hoc effugium: nam si va-
leret, posset pariter dicere Spiritus sanctus de Fi-
lio, ille de meo accipiet: Consequens est falsum, fru-
stra enim hoc sibi Filii tribueret ut speciale; Er-
go &c. Sequela est manifesta: nam quia essentia
Patris pertinet etiam ad Spiritum sanctum, Fili-
us accipit de aliquo quod pertinet ad Spiritum
sanctum, dum accipit essentiam à Patre; Ergo si
eo solum titulo Spiritus sanctus dicitur à Filio ac-
cipere, quia accipit essentiam & scientiam à Pa-
tre, quæ sunt etiam Filii, solo Patre illum dante,
& non Filio; poterit similiter dici, Filium à Spi-
ritu sancto scientiam & naturam accipere.

Testimonia tertiæ classis ea sunt, in quibus
Christus dicitur insufflasse in Discipulos, dicen-
do illis: Accipite Spiritum Sanctum, Joann. 20. hoc
enim denotat quod ipse spirat & insufflat hunc
divinum amorem. Ita Augustinus lib. 15. de Tri-
nit. cap. 26. Cùm resurrexisset à mortuis (inquit)
& apparuisset Discipulis suis, insufflavit, & ait: Acci-
pite Spiritum Sanctum, ut etiam de se procedere osten-
deret. Illi concinit Bernardus serm. 8. in Cant.
his verbis: Insufflavit & dixit: Accipite Spiritum
Sanctum. Osculum profectus fuit. Quid corporeus ille
flatus? Non, sed invisibilis Spiritus; qui propterea in il-
lo Domini conslatu datus est, ut per hoc intelligeretur,
& ab ipso pariter, tanquam à Patre procedere, tan-
quam verè osculum, quod osculanti osculatoque com-
mune est. Unde etiam Ps. 32. Spiritus sanctus di-
citur oris Dei spirare, id est Verbi divini, quod os
est Patris, ut ait Ambrosius.

His locis novi testamenti addi possunt hæc ver-
ba Psalmi 109. quæ Pater dicit ad Filium: Tecum
principium in die virtutis tuæ, in splendoribus Sancto-
rum ex utero ante luciferum genui te. Illis enim Pa-
ter æternus apertè declarat, se esse cum Filio
principium in die æternitatis, in quo in splendo-
ribus sanctorum (id est in lumine suæ infinitæ sa-
pientiæ) ipsum generat: sed non potest in die æ-
ternitatis esse principium nisi Spiritus sancti,
cùm creaturæ ab æterno à Deo non processerint;
Ergo ab æterno Spiritus sanctus à Patre, Filio-
que procedit. Unde dies ille æternitatis voca-
tur dies virtutis Filii Dei: quia nec in creatione,
nec in redemptione, nec in aliis operibus ad ex-
tra, ita relucet infinita ejus virtus & potentia,
sicut in productione Spiritus sancti. Quod de-
clarat Lippomanus ex illo Exodi 28. ubi Deus
ait Moyli: Laninam facies de auro purissimo, in qua
sculpes opere cælatoris Sanctum Dominum, id est no-
men Dei Tetragrammaton, quod significat prin-
cipium. Hoc enim portat in fronte lumus sa-
cerdos: quia hæc est magna gloria Pontifi-
cis nostri Jesu Christi, esse in die æternitatis
(in quo à Patre in splendoribus sanctorum

generatur) una cum illo principium personæ di-
vinae, scilicet Spiritus Sancti.

10. Accedit etiam unanimes ferè Patrum consen-
sus, ante ortum schisma Græcorum, qui æquiva-
let traditioni Ecclesiasticæ, & Apostolicæ. Primo
loco sese offert S. Martialis Galliarum Aposto-
lus, & unus ex primis D. Petri Discipulis, qui in
Epistola quam scripsit ad Burdigalenses cap. 10.
Spiritus Sanctum à Patre Filioque procedere
apertissimè docet, his verbis: *Verbum in quod cre-
didistis, Filius est unigenitus ante omnem substantiam:
Spiritus verò non est genitus, sicut Verbum, quia & Spi-
ritus Sanctus in divina aequalitate gloriosus, processit
inseparabiliter ab eo qui genuit, & ab eo quoque qui geni-
tus est.*

11. Idem docent alii Patres, non solum Latini, sed
etiam Græci: ut Athanasius in Symbolo fidei, ubi
sic habetur: *Spiritus Sanctus à Patre & Filio, non fa-
ctus, nec creatus, nec genitus, sed procedens.* Basiliius
lib. 2. contra Eunomium. Chrysostomus homil.
de Expositione Symboli, ubi loquens de Spiritu
Sancto, ait: *Iste est Spiritus procedens de Patre &
Filio, qui dividit dona, prout vult.* Didymus lib. de
Spiritu Sancto, ubi exponens illud Christi Joann.
16. *Non enim loquetur à semetipso, subdit: Hoc est
sine me, & sine meo & Patris arbitrio, quia ex Patre
& ex me est: hoc enim quod subsistit & loquitur, à Pa-
tre & à me illi est.* Cyrillus denique Alexandrinus,
qui expressè in hoc puncto restitit Theodoro, in
defensione noni anathematismi. Qui plura cu-
pit, legat D. Thomam *opusc. 1.* quod contra erro-
res Græcorum de mandato Urbani IV. compo-
suit, ubi cap. 32. & sequentibus, plura SS. Pa-
trum adducit testimonia.

12. Præcipuè notandum est illud Nazianzeno *orat.*
5. de Theologia, ubi divinam Trinitatem comparat
tribus primis personis generis humani: scilicet
Patrem, Adæ, quia Pater à nulla persona, ut A-
dam à nullo homine, est ortus: Filium verò Evæ,
quia Eva ex Adami substantia processit, ut Filius
à solo Patre: Spiritum Sanctum Seth, quia ab
Adamo & Eva ortus est, ut Spiritus Sanctus à Pa-
tre & Filio procedit.

13. Non est etiam omittendum illud Athanasii
serm. 4. ubi comparat Patrem Soli, Filium luci
seu splendori, & Spiritum Sanctum ardori seu ca-
lori; & docet quòd sicut à Sole procedit lux, &
à Sole & luce calor, ita & à Patre Verbum gene-
ratur, & à Patre Filioque Spiritus Sanctus produ-
citur. Quam veritatem, licet absolutissimam,
Mercurius Trismistus subodoratus erat, vel in
sacris Scripturis legerat, dum in Pyandro cap. 8.
hæc scripsit: *Mens autem Deus, utriusque sexus si-
cunditate plenissimus, vita & lux, cum Verbo suo men-
tem alteram opificem peperit, quæ quidem ignis, atque
Spiritus numen.*

14. Contra tam clara & aperta Scripturæ & Pa-
trum testimonia, nihil habent Græci Schismati-
ci quo se tueantur, præter animi pertinaciam, ob
quam sub misera Mahometanorum servitute ge-
munt, Constantinopoli à Turcis captâ, ipsâ die
Pentecostes, Spiritui Sancto consecratâ: ut veri-
ficetur illud quod Christus dixit Matth. 12. *Qui
blasphemiam dixerit in Spiritum Sanctum, non
remittetur ei, neque in eo sæculo,
neque in futuro.*

* * *

*Eadem Veritas rationibus theologicis
suadetur.*

PRæter Scripturæ & Patrum testimonia, que-
dam rationes theologice in ejusdem veritatis
confirmationem adduci possunt. Illas reducit D.
Thomas *hic art. 2. ad tres.*

Prima & præcipua est: Si Spiritus Sanctus non
procederet à Filio, non distingueretur ab illo: cum
omnis distinctio realis in personis divinis ex op-
positione relativa oriatur, & oppositio relativa
fundetur in processione unius personæ ab alia.
De quo fusè dicemus §. sequenti.

Secunda est: Illud quod procedit per modum
amoris, debet necessariò procedere à Verbo, quòd
quòd nihil amari possit, nisi quod verbo conce-
ditur: Sed Spiritus Sanctus procedit ut amor.
Ergo à Verbo procedit. Unde idem S. Doctor
infra *quæst. 43. art. 5. ad 2.* *Filius est Verbum, non
qualecunque, sed spiritans amorem.*

Dices: Falsum est quòd amor procedat à ver-
bo. Primum quia licet amor dependeat ab apprehensione
& actu intellectus (nihil enim voluitur
quin præcognitum) non tamen à verbo; ut patet
in visione beatifica, à qua oritur amor perfectis-
simus, & tamen per illam nullo modo producit
verbum, ut in Tractatu de Visione beatifica
ostensum est. Secundò, quia amor non dependet
à cognitione, sed à re cognita & apprehensa: Ap-
prehensio verò solum se habet ut conditio, &
non ut aliquid influens in amorem. Tertio, quia
intellectio essentialis, & verbum communiter dic-
tum, sufficientissimè representant bonitatem
divinam voluntati, ut amor ex illa procedat. Do-
nique, quia cognitio & verbum effectivè non
concurrunt ad actum amoris, sed finaliter tantum
& objectivè: quod non sufficit ad probandum
intentum, cum solum quæstio sit, an Spiritus San-
ctus activè procedat à Verbo.

Hæc tamen frivola sunt, & vim rationis D.
Thomæ non infringunt. Non primum quidem:
quia licet in visione beatifica nullum deus ver-
bum creatum, essentia tamen divina generans vi-
ces verbi, concurrat ad amorem beatificum. Nec
secundum: eò quòd in Deo verbum, cognitio,
& res apprehensa, sint unum & idem; & sic in
Divinis verum est quòd amor est à conceptu &
verbo mentis. Nec etiam tertium: quia in Divi-
nis datur amor essentialis, & amor notionalis.
Ergo sicut verbum essentialiter & communiter
dictum influit in amorem essentialem, ita ver-
bum notionale, quod est verbum propriè dic-
tum, in amorem notionalem influit. Denique
nec ultimum: quia valde probabile est, amorem
non solum finaliter & objectivè, sed etiam ef-
fectivè à conceptione mentis, sive ab objecto
ut intellecto procedere, ut fusè & acutè probat
Cajetanus *infra quæst. 90. art. 2.* Vis præcipua
probationis in eo consistit, quòd in actu vo-
luntatis duo sunt consideranda, scilicet exerci-
tium, & specificatio; quamvis autem voluntas
ex se sic sufficienter in actu, quoad exercitium
sui actus, quia ipsa est primum movens quoad
exercitium, non est tamen sufficienter ex se in
actu quoad specificacionem sui actus, aliis
omnes actus ipsius essent ejusdem speciei, sicut
ipsa unius est naturæ: eo proportionali modo
quo omnes actus caloris sunt ejusdem speciei,
quia